

SINFÓNÍUHLJÓMSVEIT
ÍSLANDS

Prats leikur Tsjaikovskíj

15. maí 2014

MENNTA- OG
MENNINGARMÁLARÁÐUNEYTIÐ

Reykjavíkurborg

Vinsamlegast hafið slökkt á farsímum meðan á tónleikum stendur.

Tónleikagestir eru beðnir um að klappa aðeins í lok tónverka.

Tónleikarnir eru í beinni útsendingu á Rás 1 og verða aðgengilegir í tvær vikur á www.ruv.is.

Áætluð tímalengd verka:

Píanókoncert nr. 1: 35'00''

Sinfónía nr. 5: 45'00''

Aðalstyrktaraðili:

GAMMA

Prats leikur Tsjajkovskíj

Tónleikar í Eldborg 15. maí 2014 » 19:30

Markus Poschner hljómsveitarstjóri

Jorge Luis Prats einleikari

Pjotr Tsjajkovskíj

Píanókonsert nr. 1 í b-moll, op. 23 (1875)

Allegro non troppo e molto maestoso – Allegro con spirito

Andantino semplice – Prestissimo – Tempo I

Allegro con fuoco

Hlé

Sergej Prokofiev

Sinfónía nr. 5 í B-dúr, op. 100 (1944)

Andante

Allegro marcato

Adagio

Allegro giocoso

Markus Poschner

hljómsveitarstjóri

Markus Poschner er listrænn stjórnandi og aðalstjórnandi Fílharmoníusveitarinnar í Bremen og Bremen Theatre. Með nýstárlegum hugmyndum að efnisskrám hefur hann náð til mikils fjölda áheyrenda og leitt mikið vaxtarskeið í sögu hljómsveitarinnar. Ásamt hljómsveitarstjórástöðunni í Bremen gegnir Poschner stöðu fyrsta gestastjórnanda hjá Fílharmoníuhljómsveitinni í Dresden og Þýsku kammerhljómsveitinni í Berlín.

Poschner er framúrskarandi jasspíanisti og hefur lagt sig eftir að stjórna Vínarklassík, allt frá sinfóníum Beethovens til óperettutónlistar eftir Strauss-feðga og hefur túlkun hans vakið alþjóðlega athygli. Poschner er tónleikagestum á Íslandi að góðu kunnur en hann hefur stjórnað Sinfóníuhljómsveitinni á Vínartónleikum sveitarinnar með Díselli Lárusdóttur 2009 og í Mahler-veislu með sænsku sópransöngkonunni Camillu Tilling árið 2011.

Poschner hefur stjórnað fjölmörgum óperuuppfærslum meðal annars við Bæversku ríkisóperuna og Kölmaróperuna en Poschner var um árabíl einn af aðalstjórnendum Komische Oper í Berlín og hlaut mikið lof fyrir störf sín þar. Í júnímánuði mun Poschner stjórna flutningi á óperunni *Fidelio* eftir Beethoven með Fílharmoníunni í Dresden. Hann hefur meðal annars komið fram sem gestastjórnandi hjá Fílharmoníusveitinni í München, Sinfóníuhljómsveitunum í Bamberg og Berlín og útvarpshljómsveitunum í Köln og München.

Markus Poschner er fæddur í München 1971 og nam við konservatoríið þar í borg og aðstoðaði síðar stjórnendurna Sir Roger Norrington og Sir Colin Davis. Poschner vann Þýsku hljómsveitarstjóraverðlaunin árið 2004 og þýkir einn athyglisverðasti stjórnandi Þýskalands af yngri kynslóðinni. Poschner tók við stöðu heiðursprófessors í tónvísindum við tónlistarháskólann í Bremen árið 2010.

Jorge Luis Prats

einleikari

Um einleikarann

„Hann er besti píanistinn sem hlustendur hafa ekki heyrt af“ segir á opinberri vefsíðu BBC-tónlistartímaritsins.

Endurkomu kúbverska píanóvirtúósins Jorge Luis Prats hefur verið fagnað eftir meira en 30 ára fjarveru frá hinu alþjóðlega tónleikasviði. Árið 1977 vann hann fyrstu verðlaun í Marguerite Long-Jacques Thibaud píanókeppninni og hóf í kjölfarið alþjóðlegan feril en sökum hamlandi vegabréfsáritana á Kúbu hvarf hann af sjónarsviðinu. Frá árinu 2007, eftir einleikstónleika á Alþjóðlegu píanóhátíðinni í Miami, hefur endurkoma Prats verið tilþrífamikil. Hann hrífur jafnt tónleikagesti sem og gagnrýnendur og árið 2010 kom hann fram í þriðja sinn í tónleikaröð meistaraþíanista í Concertgebouw í Amsterdam, heiður sem einungis Brendel og Sokolov hefur hlotnast áður.

Prats hefur verið gestur ýmissa tónlistarhátíða og komið fram með hljómsveitum í Suður- og Norður-Ameríku, Evrópu, Asíu og má þar nefna Orchestre de Paris, Konunglegu filharmóníuhljómsveitina í London, BBC sinfóníuhljómsveitina, Sinfóníuhljómsveit Dallas, Kólumbísku sinfóníuhljómsveitina og Simon Bolivar sinfóníuhljómsveitina. Prats heldur reglulega námskeið og fyrirlestra í Háskólanum í Kólumbíu í Bogota, Listaháskólanum í Havana, Cordoba konservatoríinu á Spáni, Listamiðstöðinni í Mexíkó og Konunglega konservatoríinu í Toronto. Hann gegndi stöðu listræns stjórnanda Þjóðarhljómsveitarinnar á Kúbu 1985-2002.

Jorge Luis Prats fæddist í Camaguey á Kúbu árið 1956 og nam hjá Cesar Perez Sentenar, Barbara Diaz Alea, Margot Rojas og Alfredo Diez. Honum hlotnaðist styrkur til að stunda nám við Tsajkovskíj konservatoríið í Moskvu undir handleiðslu Rudolfs Kerer en áframhaldandi nám stundaði hann við Konservatoríið í París og síðar í Vín þar sem kennarar hans voru Paul Badura-Skoda og Magda Tagliaferro.

Prats hefur unnið með útgáfufyrirtækjunum Pathé Marconi (EMI í Frakklandi), Deutsche Grammophon, Musical Heritage og Decca en á vegum þess síðast nefnda kom út diskur með leik Prats árið 2012 á verkum eftir Cervantes, Fariñas, Granados, Lecuona og Villa-Lobos sem hlaut einróma lof gagnrýnenda.

Pjotr Tsjajkovskíj

Píanókonsert nr. 1

Píanókonsert nr. 1 eftir Tsjajkovskíj (1840-1893) er með þekktustu konsertum tónbókmenntanna, sannkallað krúnudjásn þar sem eiginleikar einleikshljóðfærisins, bæði lýrískir og virtúósískir, fá að njóta sín einir og sér og í samspili við hljómsveitina. Konsertinn samdi tónskáldið síðla árs 1874 en lauk við hljómsveitarútsetninguna í febrúar 1875. Konsertinn ætlaði Tsjajkovskíj að tileinka vini sínum og samstarfsmanni Nicolai Rubinstein sem stjórnað frumflutningi fjölda verka eftir tónskáldið á árunum 1866-1880 og má meðal annarra nefna fjórar fyrstu sífóníurnar, *Eugene Onegin*, *Rómeó og Júlíu*, *Francesca da Rimini*, *Capriccio italien* og *Tilbrigði við rókókósteff*.

Á aðfangadagskvöldi 1874 lék Tsjajkovskíj konsertinn fyrir Rubinstein, sem var skólameistari konservatorísins í Moskvu, og óskaði eftir athugasemdum ef einhverjar væru. Viðtökur Rubinsteins við konsertinum voru vægast sagt skelfilegar og taldi hann konsertinn að sögn Tsjajkovskíjs „óspilandi með brothættum hendingum og svo illa saminn að honum væri ekki við bjargandi, tónlistin gróf og einungis vert að halda í lítinn hluta verksins, afganginn þyrfti að endurrita“. Rubinstein kvaðst þó tilbúinn til að flytja konsertinn en einungis ef breytingar yrðu gerðar á verkinu í samræmi við athugasemdir hans. Tsjajkovskíj brást hinn verst við og sagðist ekki breyta neinu, konsertinn yrði útgefinn í sinni upprunalegu mynd. Með þessum athugasemdum rann tileinkun konsertsins Rubinstein úr greipum. Konsertinn var tileinkaður píanóleikaranum og hljómsveitarstjóranum Hans von Bülow sem frumflutti verkið 1875 í Boston undir stjórn B. J. Lang við feykigóðar viðtökur. Frumflutningi í Moskvu var hins vegar stjórnað af Rubinstein sjálfum aðeins innan við ári frá því að hann og tónskáldið tókust á um innihald verksins. Árið 1889 gaf Tsjajkovskíj út endurbætta útgáfu af konsertinum eftir góðar ábendingar frá Edward Dannreuther, enskum píanista og rithöfundinum en Dannreuther frumflutti konsertinn í London.

Tónlistin á Íslandi

Píanókonsert Tsjaikovskijs hljómar nú í tuttugasta sinn á tónleikum Sinfóníuhljómsveitar Íslands. Rögnvaldur Sigurjónsson lék konsertinn í fyrsta sinn á Íslandi undir stjórn Róberts A. Ottóssonar í Þjóðleikhúsinu 1953. Meðal annarra sem flutt hafa konsertinn eru Ann Schein (1959), Peter Donohoe (1982), Peter Maté (1992) og Sergio Tiempo (2009).

Fyrsti kafli verksins *Allegro* er lengsti þáttur þess og mun lengri en annar og þriðji þáttur samanlagt. Upphaf konsertsins eða inngangur hefst á stafi sem á augabragði auðkennir verkið á ógleymanlegan hátt. Þessi kraftmikla hugmynd sem konsertinn hefst á og er eitt aðal kennileyti hans heyrir ekki annars staðar í verkinu. Innganginum lýkur á hlómum frá málmblásurum og píanóið kynnir fyrsta stef til leiks sem byggir á úkraínsku þjóðlagi, því fyrra af tveimur sem Tsjaikovskij notar í konsertinum. Fleiri stefjaefni eru kynnt til sögunnar og tekur píanóið við einu þeirra af tréblásurum og gerir að sínu á tilfinningaþrunginn hátt. Við tekur glæsileg kadensa einleikarans og þættinum lýkur á tilþrifamikilli flugeldasýningu.

Annar kaflinn, *Andantino*, er heillandi og ljóðrænn og býr yfir ákveðinni ró sem er aufúsugestur eftir átökin í fyrsta þætti. Upphafsstefið er borið uppi af flautu og leikið yfir plokkuðum strengjum. Píanóleikarinn tekur við laglínunni sem verður rómantískari en áður en síðar er stefið í höndum sellóleikaranna. Í miðkaflanum bregður fyrir einskonar millispili eða glæsilegum vals, frönsku sönglagi sem leikið er af fiðlum og sellóum.

Óbeislaðan kraft er að finna í upphafi lokabáttarins en þar heyrir síðara þjóðlagið frá Úkraínu sem tónskáldið vitnar til í konsertinum. Stefið sem leikið er af píanóinu er í þrískiptum takti þar sem áherslan er á öðru slagi. Annað stef er kynnt til leiks af stengjum við undirleik horna, stefið er endurtekið af píanóinu áður en hljómsveitin veitir því liðsinni á kraftmikinn hátt. Þjóðlagið heyrir aftur og þættinum lýkur á dramatískum nótum með tilþrifum hjá píanóleikara og hljómsveit.

Sergej Prokofíev

Sinfónía nr. 5

Sergej Prokofíev (1891-1953) taldi 5. *sinfóníuna* vera sitt besta verk sem stæði jafnfætis áhugaverðustu sinfóníum 20. aldarinnar. Sinfóníunni, undir stjórn tónskáldsins, var mjög vel tekið strax við frumflutning en á þeim tímamótum stóð Prokofíev á hátindi ferils síns. Frumflutningurinn var í hátíðarsalnum í Konservatoríinu í Moskvu, 13. janúar 1945 og hefur því verið haldið fram að hann hafi verið einn sá dramatískasti í tónlistarsögunni en af viðburðinum segir píanistinn Sviatoslav Richter:

„Hátíðarsalurinn var upplýstur, eins og vanalega, en þegar Prokofíev stóð upp var eins og hann stæði baðaður í ljósgeislum frá því í efra. Hann stóð eins og minnisvarði á stalli. Og þá, þegar Prokofíev hafði tekið sér stöðu á stjórnendapallinum og þögn ríkti í salnum, kvað allt í einu við fallbyssuskot. Hann hafði lyft tónsprotanum. Hann beið og byrjaði þegar fallbyssurnar höfðu þagnað. Það var eitthvað mjög svo þýðingarmikið – eitthvað táknrænt.“ Fallbyssuskotin voru virðingarvottur við Rauða herinn sem hafði þennan sama dag farið yfir ána Víslu á leið sinni inn í Þýskaland.

Prokofíev samdi 5. *sinfóníuna* í listamannabúðum sem ríkið hafið komið á fót fyrir framúrskarandi tónskáld á meðan stríðinu stóð. Búðirnar voru fyrir utan Moskvu í bæ sem nefndist Ivanovo og var tilgangur þeirra að skapa tónskáldum aðstæður, fjarri stríðsátökunum, til að stunda list sína. Prokofíev samdi sinfóníu nr. 5 á einungis mánuði meðan á dvöl hans í Ivanovo stóð og með skrifunum sagðist hann hafa viljað leggja áherslu á „hina frjálsu og hamingjusömu manneskju, ... persónulegan styrk, örlæti og hreinleika sálarinnar“. Þó sinfónían sé samín undir áhrifum stríðsreksturs og slíkar skírskotanir fyrirfinnist í verkinu, meðal annars í slagverki, brassi og punkteruðum hrynmynstrum, þá ber sinfónían með sér meiri von en örvæntingu.

Fimmta sínfónían var síðasta verkið sem Prokofiev stjórnaði en einungis fáum vikum eftir frumflutninginn missti tónskáldið heilsuna og eftir stríðið 1946 féll hann ásamt Sjostakovitsj í ónád stjórnvalda. Kraftar Prokofievs og þrek var þrotið og dróg heilsuleysið og ónáðin verulega úr hæfni hans til að flytja og semja tónlist það sem eftir lifði.

Fimmta sínfónía Prokofievs ásamt þeirri fyrstu eru meðal vinsælustu verka tónskáldsins og er það vafalaust vegna grípandi laglínanna, fallegra skrifa fyrir einleikshljóðfæri og glæsilegs slagverks sem hentaði tilefninu einkar vel. Sínfónían hefst á mikilfenglegum *Andante*-kafla þar sem aðalstefið er kynnt á hógværan hátt af tréblásurum en málmbláasarar og slagverk leggja smám saman meira til málanna. Kaflinn hefur yfir sér mikilfenglegt yfirbragð allt til loka.

Annar kaflinn *Allegro marcato* er gletta þar sem fiðlurnar hefja leik en klarínnett, óbó og víólur kynna stef sem virðist fiðlunum næsta óviðkomandi. Miðkaflinn tekur við sem eins konar tríó þar sem efri tréblásturshljóðfæri hægja ferðina um stund. Upphafið, glettan snýr aftur í breyttri mynd og þættinum lýkur með hveli.

Tónlistin á Íslandi

Fimmta sínfónía Prokofievs hljómaði fyrst á tónleikum sínfóníuhljóm-sveitarinnar í Háskólabíói 1972 undir stjórn Sverre Bruland. Síðan þá hafa James Blair (1977), David Robertson (1986), Osmo Vänskä (1993), Bernarður Wilkinson (2001), Philippe Entremont (2003) og Rumon Gamba (2009) stjórnað verkinu.

Adagio-kaflinn er í þrískiptu formi þar sem auðmjúk stemning svífur yfir vötnum, sem ef til vill er óður til þeirra milljóna Rússa sem féllu í stríðinu. Fyrsti hluti þáttarins er viðkvæmur og langar hendingar leiknar yfir tríólum í fiðlum en selló og bassar hljóma líkt og djúpar kirkjuklukkur. Í miðkaflanum eru laglínurnar dekkri að lit en í byrjun og þegar hátindi er náð snýr upphaf kaflans aftur í breyttri hljómsveitarútsetningu.

Lokakaflinn leiðir hlustandann að upphafinu, strengir og trébláasarar talast við af hógværd. Í kjölfarið leika selló upphafsstef fyrsta þáttar. Andrúmsloft þáttarins breytist skjótt en gleði og kraftur eru ríkjandi allt til loka sínfóníunnar sem endar af miklum krafti.

Hjördís Ástráðsdóttir

Hljómsveit á tónleikum

15. maí 2014

1. FÍÐLA

Nicola Lolli
Una Sveinbjarnardóttir
Zbigniew Dubik
Bryndís Pálsdóttir
Lin Wei
Júlíana Elín Kjartansdóttir
Mark Reedman
Margrét Kristjánsdóttir
Pálína Árnadóttir
Olga Björk Ólafsdóttir
Laufey Jensdóttir
Andrzej Kleina
Rósa Guðmundsdóttir
Ágústa María Jónsdóttir

2. FÍÐLA

Gunnhildur Daðadóttir
Roland Hartwell
Margrét Þorsteinsdóttir
Ólöf Þorvarðsdóttir
Helga Þóra Björgvinsdóttir
Sigurlaug Eðvaldsdóttir
Kristján Matthíasson
Dóra Björgvinsdóttir
Þórdís Stross
Gróa Margrét Valdimarsdóttir
Christian Diethard
Joanna Bauer

VÍOLA

Þórunn Ósk Marinósdóttir
Svava Bernharðsdóttir
Sarah Buckley
Jónína Auður Hilmarsdóttir
Þórarinn Már Baldursson
Guðrún Hrund Harðardóttir
Kathryn Harrison
Móeiður Anna Sigurðardóttir
Herdís Anna Jónsdóttir
Guðrún Þórarinsdóttir

SELLÓ

Sigurður Bjarki Gunnarsson
Hrafnkell Orri Egilsson
Bryndís Björgvinsdóttir
Margrét Árnadóttir
Inga Rós Ingólfsdóttir
Júlía Mogensen
Lovísa Fjeldsted
Ólöf Sigursveinsdóttir

BASSI

Hávarður Tryggvason
Páll Hannesson
Dean Ferrell
Jóhannes Georgsson
Richard Korn
Þórir Jóhannsson

FLAUTA

Hallfríður Ólafsdóttir
Áshildur Haraldsdóttir
Martial Nardeau

ÓBÓ

Daði Kolbeinsson
Peter Tompkins
Matthias Nardeau

KLARÍNETT

Arngunnur Árnadóttir
Einar Jóhannesson
Rúnar Óskarsson
Grímur Helgason

FAGOTT

Brjánn Ingason
Kristín Mjöll Jakobsdóttir
Rúnar Vilbergsson

HORN

Joseph Ognibene
Emil Friðfinnsson
Stefán Jón Bernharðsson
Þorkell Jóelsson
Lilja Valdimarsdóttir

TROMPET

Ásgeir Steingrímsson
Einar Jónsson
Eiríkur Örn Pálsson
Guðmundur Hafsteinsson

BÁSÚNA

Sigurður Þorbergsson
Oddur Björnsson
David Bobroff, bassabásúna

TÚBA

Nimrod Ron

HARPA

Elísabet Waage

PÍANÓ

Anna Guðný Guðmundsdóttir

PÁKUR

Eggert Pálsson

SLAGVERK

Steef van Oosterhout
Frank Aarnink
Árni Áskelsson
Pétur Grétarsson
Kjartan Guðnason

Anna Kristín Einarsdóttir framkvæmdastjóri
Bengt Árstad, listrænn ráðgjafi
Margrét Sigurðsson fjármálafulltrúi
Grímur Grímsson sviðsstjóri

Anna Sigurbjörnsdóttir tónleikastjóri
Hjördís Ástráðsdóttir fræðslustjóri
Kristbjörg Clausen, nátna- og skjalavörður
Sigþór J. Guðmundsson sviðsstjóri

Margrét Ragnarsdóttir, markaðs- og kynningarstjóri
Greipur Gíslason verkefnastjóri
Una Eyþórsdóttir mannaútsstjóri
Þórunn Vala Valdimarsdóttir umsýsnarmaður

Ilan Volkov, aðalhljómsveitarstjóri og listrænn stjórnandi

Listrænn stjórnandi
Víkingur Heiðar Ólafsson

Reykjavík Midsummer Music

MISSID EKKI AF EINNI FREMSTU HLJÓMSVEIT OKKAR TÍMA

4 dagar. 9 tónleikar. 13.–16. júní.

Sérstök vildarkjör eru á hátíðarpassa fyrir áskrifendur Sinfóníunnar.
 9 viðburðir á aðeins 10.000 kr.

Listamenn á heismælikvarða
 Mögnuð dagskrá á reykjavikmidsummermusic.com

ADALSTYRKARADILAR:

Nº28
2014

Listahátíð
í Reykjavík

SINFÓNÍUHLJÓMSVEIT
ÍSLANDS

Sinfóníuhljómsveit Íslands og Osmo Vänskä

Mahler nr. 3

Fös. 23. maí » 19:30

Tryggið ykkur miða í tíma

Gustav Mahler *Sinfónía nr. 3*

Osmo Vänskä *hljómsveitarstjóri*
Jamie Barton *einsöngvari*

Kvennakórinn Vox feminae
Stúlknakór Reykjavíkur
Margrét Pálmadóttir *kórstjóri*

Aðalstyrktaraðili:

GAMMA

Þetta meistaraverk Mahlers hefur aðeins einu sinni áður hljómað á Íslandi. Því er það sannkallað fagnaðarefni að sinfónían heyrist nú í Eldborgarsal Hörpu undir stjórn hins frábæra hljómsveitarstjóra Osmo Vänskä sem einmitt hefur getið sér gott orð víða um heim fyrir túlkun sína á Mahler.

Flutningur á 3. sinfóníu Mahlers er samstarfsverkefni Listahátíðar og SÍ.